

עפ"ת 11965/11/16 - מדינת ישראל נגד ליאור דהן

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ת 11965-11-16 מדינת ישראל נ' דהן
תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת אילונה אריאלי
המערכת
מדינת ישראל ע"י ב"כ עו"ד צביקה אברמוביץ', מפרקליטות
מחוז צפון
נגד
המשיב
ליאור דהן ע"י ב"כ עו"ד קובי טל, מטעם הסניגוריה
הציבורית

פסק דין

1. זהו ערעור על הכרעת הדין של בית משפט השלום לתעבורה בנצרת (כב' השופט בסאם קנדלפת) בתיק פ"ל 9065-08-15 מיום 21.9.2015, לפיה זוכה המשיב מן העבירה של נהיגה בזמן פסילה, בשל התיישנות העונש, והורשע בעבירות של נהיגה ברכב ללא רישיון נהיגה וללא פוליסת ביטוח בת תוקף.

כתב האישום וההליכים בבית המשפט קמא

2. נגד המשיב הוגש ביום 25.8.2015 כתב אישום המייחס לו עבירות של נהיגה בזמן פסילה, נהיגה ללא רישיון נהיגה ושימוש ברכב ללא פוליסת ביטוח בת תוקף. על פי כתב האישום, נהג המשיב ברכב ביום 31.7.2015, אף שרישיונו פקע בשנת 1998 ואף שביום 30.6.2004, בנוכחותו, הוטלה עליו פסילה מלהחזיק ברישיון נהיגה למשך 12 חודשים (ת"פ שלום בנצרת 1574/02), אך המשיב מעולם לא הפקיד את רישיונו.

3. בדיון שהתקיים בבית המשפט קמא ביום 21.9.2016, הודה המשיב בעובדות כתב האישום, אך ביקש לזכותו מן העבירה של נהיגה בזמן פסילה וזאת מחמת התיישנות, בהתאם לסעיף 10 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב - 1982 (להלן: **חסד"פ**).

התובע טען כי המשיב נפסל בהחלטה שיפוטית אך לא כיבד אותה ולא הפקיד את רישיון הנהיגה שלו ועל כן, יש להרשיעו גם בעבירה של נהיגה בזמן פסילה, בנוסף לעבירה של נהיגה ללא רישיון נהיגה תקף.

הכרעת הדין של בית המשפט קמא

4. בהכרעת הדין, זיכה כב' השופט קמא את המשיב מן העבירה של נהיגה בזמן פסילה והרשיע אותו בשאר העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

אשר להתיישנות עונש הפסילה צוין בהכרעת הדין, כי בהתאם לסעיף 10 לחסד"פ, עונש הפסילה שהוטל על המשיב ביום 30.6.2004 התיישן 10 שנים לאחר שפסק הדין הפך לחלוט, שכן עסקינן בעונש שהוטל בגין עבירה מסוג עוון. נהיגת המשיב ברכב נעשתה למעלה מ- 11 שנים מיום מתן פסק הדין ועל כן, הפסילה לא הייתה בתוקף ולא נעברה העבירה של נהיגה בזמן פסילה.

טענות המערער

5. המערער טוענת כי הסמכות להכריז על התיישנות עונש הפסילה איננה מוקנית לבית המשפט לתעבורה, אלא מוקנית באופן ייחודי לבית המשפט לעניינים אזרחיים, לפי סעיף 75 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד - 1984 (להלן: **חוק בתי המשפט**), שכן היא מהווה בקשה למתן סעד הצהרתי. בעניין זה מפנה המערער לפסקי הדין של בית המשפט העליון בעניין ע"פ 3482/99 פסי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(5) 715 (להלן: עניין פסי), רע"פ 6518/08, דוד אלין נ' מדינת ישראל, 20.8.2008 (להלן: עניין דוד אלין) ורע"פ 7231/14 יוסף גולדמן נ' מדינת ישראל (3.11.2014, להלן: עניין גולדמן).

6. לגופו של עניין טוענת המערער, כי עונש הפסילה שהוטל על המשיב לא התיישן. סעיף 10 לחסד"פ, הדין בהתיישנות עונשים, קובע כי "עונש שהוטל לא יתחילו בביצועו...". סעיף 42 (א) לפקודת התעבורה [נוסח חדש] (להלן: **פקודת התעבורה**), קובע כי פסילה שהוטלה "תחל מיום מתן גזר הדין אם לא הורה בית המשפט אחרת". מכאן, שמדובר בעונש שהוחל בביצועו ולא ניתן לטעון כי הוא התיישן, בפרט כאשר העונש הוטל על המשיב בנוכחותו.

7. המערער מוסיפה וטוענת כי דיני היושר מחייבים אף הם את דחיית טענת ההתיישנות שהעלה המשיב, אחרת מדובר בחוטא היוצא נשכר ממעשי חטאיו: תקנה 556(א) לתקנות התעבורה, התשכ"א - 1961 (להלן: **תקנות התעבורה**) מטילה חובה על מי שנפסל להפקיד את רישיונו או תצהיר על אי החזקת רישיון. המשיב לא מילא אחר חובתו זו, כאשר למערער לא הייתה כל שליטה על כך והיא לא יכלה לעשות פעולה אקטיבית אשר תבטיח את ההפקדה.

על כן, מבקשת המערער לקבוע כי עונש הפסילה שהוטל על המשיב לא התיישן, להרשיעו על פי הודאתו גם בעבירה של נהיגה בזמן פסילה ולהשיב את התיק לבית המשפט קמא, לגזירת עונשו של המשיב מחדש.

טענות המשיב

8. המשיב טוען כי בית המשפט קמא היה מוסמך לדון בהתיישנות עונש הפסילה וזאת על פי סמכותו הנגררת, על פי סעיף 76 לחוק בתי המשפט. המשיב לא פתח מיוזמתו בהליך בו נתבקשה הצהרה על התיישנות העונש, אלא הוגש נגדו כתב אישום על ידי המערערת ובמסגרת ההגנה הוא העלה את טענת ההתיישנות, המעוגנת בסעיף 10 לחסד"פ ומהווה חלק מן ההליך הפלילי. בנסיבות אלה, דובר בשאלה שהתעוררה דרך אגב ושההכרעה בה הייתה דרושה לבירור העניין ועל כן, בית המשפט קמא היה מוסמך לדון בה.

9. לגופו של עניין טוען המשיב כי בית המשפט קמא, בקביעתו כי עונש הפסילה התיישן, הגשים את העקרונות העומדים בבסיס טענת ההתיישנות ובכלל זה - עיקרון השכחה והמחילה, עיקרון עידוד הרשות שלא להשתהות במילוי תפקידה (כאשר לרשות יש מגוון אמצעים לפעול על מנת ליישם את גזר הדין, כגון משלוח דרישה להפקדת הרישיון), עיקרון הקניית הוודאות, שמטרתו לאפשר לעברין לשוב בסופו של יום לשגרת חייו, ועיקרון מידתיות הענישה.

10. המשיב מפנה לפסק דינו של בית המשפט העליון בעניין רע"פ 1553/15 ח'ליל דיב עיסא נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה השומרון (31.10.17, להלן: עניין ח'ליל), אשר דן בסוגיית התיישנות עונש המאסר המותנה, בו נקבע כי סעיף 10 לחסד"פ חל על כל העונשים, בלא אבחנה ביניהם. עמדת המערערת תביא לתוצאה בלתי סבירה, לפיה עונש הפסילה לעולם לא יתיישן.

11. לחלופין טוען המשיב כי על פי סעיף 215 לחסד"פ ואף אם יימצא כי טענה שנטענה בערעור הינה מוצדקת, יש לדחות את הערעור משלא נגרם עיוות דין.

דין והכרעה

שאלת הסמכות

12. הסמכות העניינית להצהיר על התיישנות העונש, להבדיל מהתיישנות העבירה, מוקנית לבית המשפט הדין בעניין אזרחי, על פי סעיף 75 לחוק בתי המשפט. לפיכך, אין בית המשפט לתעבורה מוסמך לדון בטענת התיישנות של עונש שנגזר על פי פסק דין שנתן. הלכה זו נפסקה בעניין פסי לעניין התיישנות עונש הקנס ובעניין גולדמן היא הוחלה גם על התיישנות עונש הפסילה.

יחד עם זאת, יש לקבל את טענת המשיב ולפיה בניגוד לעניין פסי, עניין גולדמן ועניין דוד אלין, שם הועלתה טענת ההתיישנות כעניין העיקרי, בהליך שיזם הנאשם, במסגרתו הוא עתר לסעד הצהרתי בדבר התיישנות עונש הפסילה, בעניינו הועלתה טענת ההתיישנות על ידי המשיב כטענת הגנה, במסגרת כתב אישום שהוגש נגדו על ידי המערערת. בית המשפט קמא נדרש לשאלת ההתיישנות בעניינו כשאלה שהתעוררה בהליך דרך אגב ושהכרעה נדרשה לבירור האשמה, היינו - לבחינת השאלה האם המשיב אכן נהג בזמן פסילה בנסיבות המתוארות בכתב האישום. בנסיבות אלה, בדין טוען המשיב כי על פי סעיף 76 לחוק בתי המשפט, מוסמך היה

בית המשפט קמא להכריע בשאלת ההתיישנות לצורך אותו עניין, כסמכות שבגררא.

שאלת ההתיישנות

13. סעיף 10 לחסד"פ קובע:

"עונש שהוטל לא יתחילו בביצועו, ואם נפסק ביצועו לא ימשיכו בו, אם מיום שפסק הדין נעשה לחלוט, או מיום ההפסקה, הכל לפי המאוחר יותר, עברו -

(1) בפשע - עשרים שנים;

(2) בעוון - עשר שנים;

(3) בחטא - שלוש שנים."

14. בכל הנוגע לעונש של פסילת רישיון נהיגה, קבע המחוקק **הוראות חוק מיוחדות**, הן לעניין תחילת עונש הפסילה והן לעניין חישוב תקופת הפסילה:

ראשית, בסעיף 42(א) לפקודת התעבורה נקבע:

" פסילה שהטיל בית משפט מקבל או מהחזיק רישיון נהיגה לפי פקודה זו **תחל ביום מתן גזר הדין** אם לא הורה בית המשפט הוראה אחרת."

שנית, בסעיף 42(ג)(1) לפקודת התעבורה נקבע, כי **בחישוב תקופת הפסילה, לא יבואו במניין-**

"התקופה שחלפה עד מסירת הרשיון לרשות שנקבעה לכך בתקנות ובדרך שנקבעה".

לכך מצטרפות גם תקנות 556 ו- 557 לתקנות התעבורה, אשר מחייבות את מי שהוטל עליו עונש פסילה, להפקיד את רישיונו בבית המשפט ולחלופין הצהרה כי אין בידיו רישיון נהיגה, תוך שנקבע כי עם ההפקדה **"יתחיל מרוץ תקופת הפסילה"**.

15. המחוקק מצא לנכון, אפוא, לקבוע הסדר מיוחד וספציפי לעניין עונש הפסילה - הן לעניין תחילת העונש והן לעניין חישוב מרוץ הפסילה. במובן זה, גוברות הוראות חוק ספציפיות אלה על הוראת ההתיישנות הכללית הקבועה בסעיף 10 לחסד"פ, אשר מתייחסת לכלל העבירות. חזקה כי בקביעת הסדר מיוחד זה, המחוקק לא השחית מילותיו לריק ולעניין זה נאמר:

"... כלל גדול הוא בפרשנות חוקים שיש לשאוף לפירוש המוצא לכל הוראה והוראה שבחוק את מקומה ותכליתה הראויים לה, ויש להימנע מפירוש המביא לידי מסקנה שהמחוקק הכניס לתוך החוק דבר שהיה מיותר ושאינו לו תכלית משלו... כל עוד

קיימת אפשרות של פרשנות סבירה אחרת, לא יניח בית-המשפט שהמחוקק הוציא דברו לשוא" (ע"א 461/61 מנהל אגף המכס והבלו נ' לוינסון, פ"ד טו(3) 2226, 2236 (1961)).

16. על פי הסדר מיוחד זה שקבע המחוקק, עונש של פסילת רישיון מוחל על הנאשם החל מיום מתן גזר הדין (ובמובן זה, כטענת המערערת, מדובר בעונש שהתחיל ביצועו ועל כן, לא יתיישן), אך בחישוב מניין ימי הפסילה, לא תילקח בחשבון התקופה שעד להפקדת הרישיון (או ההצהרה) על ידי הנאשם.

על הסדר ייחודי זה, עמד בית המשפט העליון ברע"פ 4446/04, ניסים ביטון נ' מדינת ישראל (6.10.2005):

" הנה כי כן, מתקין התקנות ראה חשיבות לקבוע הסדר שיכלול מסירה בפועל של רישיון הנהיגה, בין אם הוא עדיין בתוקף ובין אם תוקפו פקע עוד קודם למתן גזר-הדין ואף לביצוע העבירה. מעבר לחובה המובנת מאליה למלא אחר הסדר שמקורו בדין, קיים גם היגיון רב בצידה של הוראה זו, הואיל וקיים חשש כי מי שנפסל יוסיף לנהוג שלא כדין תוך שהוא מתחזה, באמצעות הרישיון שנותר בידו, כמי שנהיגתו מותרת...

...

הפרשנות המוצעת על ידי בא-כוח המבקשים מובילה לתוצאה אבסורדית, באשר מצבו של נהג עבריין שלא מילא אחר ההוראה בדבר הפקדתם של הרישיון או חליפו, יהיה טוב מזה של נהג שפעל על פי הוראות הדין. יתרה מכך, הפרשנות המוצעת תעודד נהגים עבריינים שלא להפקיד כלל את רישיונם בבית המשפט, וכתוצאה מכך ייחשף הציבור לאותה סכנה עליה כבר הצבעתי, שאותם נהגים יוסיפו לנהוג ברכב אף שבית המשפט הורה על פסילתם.

העולה מכל האמור הוא, שסעיף 42(ג) לפקודה קבע עיקרון אחריו אין מהרהרים, ולפיו התקופה שחלפה מיום גזר-הדין ועד למסירת הרישיון לרשות המוסכמת, לא תבוא במניין תקופת הפסילה"

(וראה גם: ע"פ 5981/15, מדינת ישראל נ' ולד סלוצקי, 5.7.2016).

17. על בסיס הסדר זה, הקבוע בסעיפים 42(א) ו- 42(ג)(1) לפקודת התעבורה ובתקנה 556 (א) לתקנות התעבורה, אישר בית המשפט העליון בעניין **דוד אלין**, את **דחיית טענת התיישנות העונש** שהעלה שם הנאשם כשהוא מתבסס על סעיף 10 לחסד"פ, וקבע:

"ההסדר שנקבע בתקנה 556(א) לתקנות התעבורה בדבר הפקדתו של רישיון נהיגה שנפסל, מטיל חובה ישירה על בעל הרישיון ולא על הרשות, ומשבחר המבקש להתעלם מהוראה זו, אין לו אלא להלין על עצמו".

18. זאת ועוד. מרבית הטעמים העומדים בבסיס הרעיון של התיישנות העונש - טעמים עליהם עמד בית המשפט העליון **בעניין ח'ליל**, אשר דן בסוגיית התיישנות עונש מאסר על תנאי, אינם מתקיימים עת עסקין בעונש הפסילה:

מבחינת **השכחה והמחילה** - אכן, עם חלוף הזמן מתקשה עוצמת הפגיעה בערכים המוגנים של החברה בגינם הוטל על המשיב עונש הפסילה (היינו העבירות בגין נענש). יחד עם זאת, לא קהתה הפגיעה בערך של כיבוד החוק, בכך שהמשיב נמנע כל השנים מחובתו להפקיד את רישונו.

מבחינת **עידוד הרשויות שלא להשתוות במילוי תפקידן** - שלא כמו בעונש מאסר על תנאי, אשר דורש מן הרשות ביצוע חקירה על העבירה הנוספת והעמדת הנאשם לדין בגינה - פעולות שמן הראוי לקצוב בזמן, בעניין עונש הפסילה אין הרשות יכולה לאכוף על העברין את הפקדת הרישיון, או להעמידו לדין על כך. אי ביצוע העונש במקרה זה נובע מהתחמקות של הנאשם (המשיב בעניינו), אשר יודע כי הוטל עליו עונש פסילה (בנוכחותו) וכי עליו להפקיד את רישונו, או הצהרה על העדר רישיון. אין לקבל את טענת ב"כ המשיב כי הרשות יכולה לשלוח לו הודעה על הפסילה ודרישה להפקדת הרישיון - כי אלה כבר נעשו.

אשר לטעם של **סיום מהיר של ההליך** - בעוד שבעונש המאסר על תנאי קיימת חשיבות לקציבת הזמן בו ממתין הנאשם לריצוי עונשו, אשר כרוך בהעמדה נוספת שלו לדין, על המתח ושיבוש מהלך החיים הכרוך בכך, בעניין פסילת רישיון, סיומו המהיר של ההליך תלוי רק בנאשם, אשר נדרש להפקיד את רישונו על מנת שמרוץ הפסילה יחל. מאותה סיבה גם **טעם הוודאות** איננו רלוונטי בעניין עונש הפסילה, שכן הנאשם יודע שנפסל ובכוחו בלבד להביא לריצוי עונש הפסילה, עם הפקדת הרישיון. בעניין **ח'ליל** עמד כב' השופט ס' גובראן על אבחנה זו (פיסקה 31 סיפא לפסק הדין):

"להבדיל מהמקרים שנדונו בפסיקה שבהם אשמתו של העברין הובילה להתעכבות ההליכים, במקרה של אי פתיחת הליך פלילי נוסף - מדובר באחריות הרובצת על הרשויות, ועל כן סבורני כי טעם זה יפה גם להתיישנות עונש מאסר על תנאי".

גם טעם **המידתיות**, לפיו אין מקום ליצור לנאשם עינוי דין מתמשך ללא הגבלת זמן על ידי אי העמדתו לדין בגין העבירה הנוספת (בהקשר של עונש אסר על תנאי), איננו רלוונטי לעונש הפסילה, שכן כאמור הנאשם הוא שמחזיק בכוח להתחיל בריצוי העונש ולהביא לסיומו.

19. ודוק: **בעניין ח'ליל** עמד כב' השופט נ' הנדל על כך שברובד החוקתי, המסקנה כי עונש מאסר על תנאי לא מתיישן "**מבלי שהמחוקק התיר זאת מפורשות**", היא קשה (עמ' 30 פיסקה 3 לפסק הדין). כפי שהרחבתי לעיל, בעניין עונש הפסילה **התיר המחוקק מפורשות** הסדר מיוחד ושונה, במסגרתו נקבע כי עונש הפסילה מתחיל עם מתן גזר הדין וכי חישוב מניין ימי הפסילה מתחיל רק עם הפקדת הרישיון או ההצהרה על העדר רישיון.

20. על יסוד האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי לא היה מקום לקבוע שעונש הפסילה שהוטל על המשיב התיישן ובנסיבות אלה, נוכח הודאתו של המשיב בעובדות כתב האישום, לא היה מקום לזכותו מן העבירה של נהיגה בזמן פסילה.

סבורני כי אף לא מתקיימות נסיבות המצדיקות עשיית שימוש בסעד החלופי שביקש המשיב, משמע - דחיית הערעור לפי סעיף 215 לחסד"פ.

21. על כן, הערעור מתקבל, במובן זה שהמשיב מורשע גם בעבירה של נהיגה בזמן פסילה.

התיק מוחזר לבית המשפט קמא, לשם גזירת עונשו של המשיב מחדש.

המזכירות תמסור פסק דין זה לב"כ הצדדים.

ניתן היום, י"ז ניסן תשע"ח, 02 אפריל 2018, בהעדר הצדדים.